

LINGVOKULTUROLOGIYA OLIY O'QUV YURTLARIDA RUS TILINI CHET
TILI SIFATIDA O'QITISH METODIKASI SIFATIDA

Usanova Nargiza Adilovna

Farg'ona davlat universiteti o'qituvchisi

Karimova Soxiba Omanovna

Farq'ona viloyati pedagoglarni yangi metodikalarga o'rgatish milliy markazi

Tillarni o'qitish metodikasi kafedrasini o'qituvchisi

Annotatsiya: Maqolada oliy o'quv yurtlarida rus tilini chet tili sifatida o'qitishda lingvokulturologiyadan foydalanish ko'rib chiqiladi. Ishda metodikaning asosiy jihatlari, jumladan, lingvistik va madaniy komponentlar o'rtasidagi munosabat, shuningdek, lingvomadaniy tushunchalarning o'quvchilarning muloqot ko'nikmalarini shakllantirishda qo'llanilishi tahlil qilingan. O'quv jarayonida lingvistik va madaniy topshiriq va mashqlardan foydalanishning amaliy jihatlari alohida e'tibor beriladi.

Kalit so'zlar: lingvokulturologiya, rus tili chet tili sifatida, oliy ta'lim, madaniyatlararo muloqot, o'qitish usullari, madaniy kontekst

Annotation: the article considers the use of linguoculturology in the teaching of Russian as a foreign language in higher educational institutions. The work analyzes the main aspects of the methodology, including the relationship between linguistic and cultural components, as well as the application of linguistic concepts in the formation of students' communication skills. In the educational process, special attention is paid to the practical aspects of the use of linguistic and cultural tasks and exercises.

Keywords: linguoculturology, Russian as a foreign language, higher education, intercultural communication, teaching methods, cultural context

Lingvomadaniy kompetensiya madaniyatning moddiy va ma'naviy tarkibiy qismlarining jonli so'zlashuv tilidagi ko'rinishlarini tahlil qilish va tizimlashtirishni, so'z va iboralarning ma'nolarini izohlash va o'zaro bog'lashni o'z ichiga oladi.

Murakkab nutq birliklarining madaniy konnotatsiyasi leksik birliklarni har tomonlama tahlil qilishni, ularning ma'lum bir madaniy muhitda qabul qilingan qo'shimcha ma'nosini, shuningdek, etnik, geografik, kasbiy va boshqa xususiyatlar ta'sirida paydo bo'ladigan semantik funktsiyalarni hisobga olishni o'z ichiga oladi.

Leksik birliklar lingvistik shaxsda assotsiativ qatorning paydo bo'lishiga olib keladi, ya'ni leksik birlikning mohiyati hamma uchun ochiq va takrorlanadigan bo'ladi.

Har qanday tilda ham neytral, ham emotsional yuklangan leksemalar mavjud. Ikkinchisi, ko'pincha, ona tilida so'zlashuvchilarning madaniy xususiyatlariga bevosita bog'liq bo'lgan ikkinchi darajali nominatsiyaga ega. Bu chet tillarini o'rganishda ma'lum qiyinchiliklarni keltirib chiqaradi, chunki ona tilida so'zlashuvchilar madaniyatiga sho'ng'imasdan, talabalar butunlay boshqa assotsiatsiyalarni rivojlantiradilar.

Qoida tariqasida, eng katta qiyinchiliklar pretsedent hodisalarni tushunishda kuzatiladi, ularni talqin qilish o'quv materialida ko'rsatilgan yoki o'qituvchi tomonidan tayyorlangan tegishli lingvomadaniy sharhlarsiz mumkin emas.

O'rganilayotgan pretsedent hodisalar orasida pretsedent otlar alohida ajratiladi, ya'ni "yakka otlar: a) ma'lum matn bilan, qoida tariqasida, pretsedentlar qatoriga kiradi; b) ona tilida so'zlashuvchilarga keng ma'lum bo'lgan va pretsedent bo'lib xizmat qiladigan vaziyat bilan" [Gudkov 2003: 106]. Pretsedent nomlarni bilish va tushunish talabaning chet tilini bilish darajasini ko'rsatadi. Nutqda pretsedent otlarning qo'llanilishi so'zlovchining o'ziga xos xususiyatlarini aks ettiradi, uning nutqini obrazli, boy va hissiyotli qiladi. Til

shaxsining bunday darajasiga erishish uchun RFL darslarida rus madaniyati, o'rganilayotgan til mamlakatining etnik va tarixiy xususiyatlari bilan chambarchas bog'liq bo'lgan materiallardan foydalanish kerak.

Og'zaki nutqda dialogga kengroq ifoda berish uchun ko'pincha pretsedent nomlar qo'llaniladi. Ularning to'g'ri tanlanishi nafaqat umumiy hissiy kayfiyatni aks ettiradi, balki suhbatdoshlar o'rtasidagi munosabatlarning keng doirasini ham namoyish etadi. Bunday holda, pretsedent nomining yana bir jihati paydo bo'ladi - pragmatik.

Pretsedent nom sizga madaniy merosga havola qilingan xabarning ma'nosini iloji boricha jonli va majoziy tarzda etkazish imkonini beradi. Bu asosiy nominativ tomonidan olib borilgan tasvirga murojaat qiladi. Masalan, ko'p hollarda Zolushka ko'p ishlaydigan baxtsiz qiz bilan bog'liq, Qor malikasi hissiyotsiz odam deb atash mumkin, Malvina yorqin sochli qiz bilan bog'liq, Xunuk o'rdak juda ko'p bo'lmagan qiz bilan bog'liq. go'zal odam va boshqalar.

Pretsedent nomni o'rganish va to'g'ri talqin qila olish quyidagilar uchun muhimdir:

1. Ona tilida so'zlashuvchilar bilan muloqotda xatolar, tushunmovchiliklar va noxush holatlarning oldini olish.

2. O'qishda haqiqiy matnlarni tushunish.

3. O'z nutqingizni yanada ifodali qilish.

O'qilganda pretsedent nomining semantik yuki syujetni aks ettiruvchi belgiga aylanadi. Bu pretsedent matni bevosita bog'liq bo'lgan pretsedent vaziyatni tarjima qiladi, ya'ni bitta pretsedent nomining rivojlanishi muhim madaniy materialni olishni nazarda tutadi.

Shunday qilib, pretsedent nomiga murojaat qilish kommunikativ kompetensiya tarkibida chet ellik talabaning lingvomadaniy kompetensiyasini shakllantirish uchun muhimdir. RFL darslarida pretsedent hodisalarni namoyish qilish ikkinchi til shaxsini shakllantirishga hissa qo'shadi, bayonotlarning ma'nosini etarli darajada idrok etishga va o'z epistollaringizni tushunarli va malakali tarzda og'zaki ifodalashga imkon beradi.

RFL darslarida jiddiy qiyinchiliklar pretsedent materialning taqdimotini tuzishda yuzaga keladi, bu alohida leksik birliklarning o'ziga xos xususiyatlari va ularni tushuntirish usullari bilan bog'liq. Chet ellik talabalar tomonidan rus tilini o'rganish uchun pretsedent nomlar juda katta va qiyin. Ular alohida e'tibor va alohida o'rganishni talab qiladi. E.B.Ushakova o'z maqolasida pretsedent nom bilan ishlashda quyidagi harakatlar algoritmini taklif qiladi:

1. Yangi pretsedent nomi va diagnostik bo'lmagan matnlarni tushuntirishni o'z ichiga olgan qo'shimcha ma'lumotnoma taqdimoti.

2. O'rganilayotgan material kontekstida mavjud bo'lgan idrok invariantini tahlil qilish, o'quvchilar uchun yangi pretsedent nomining o'ziga xos xususiyatlariga e'tibor qaratish.

3. O'rganilgan pretsedent nomlaridan foydalanilganda talqin qilishdagi xatolarni bartaraf etish maqsadida keyingi ishlarda foydalanish.

4. Yangi materialni alohida mashqlar bilan mustahkamlash.

5. Pretsedent iboralarning bevosita nutqda ishlatilishi [Ushakova 2014: 16].

Muayyan xarakter xususiyatlari va tafakkur tarziga asoslangan til shaxsining bosqichma-bosqich shakllanishi o'z so'zlovchilarining tili va madaniyatini, keng ma'noda madaniyatini birgalikda o'rganish bilan bevosita bog'liqdir. O'qituvchining vazifasi chet tilidagi talabalarni rus madaniyati, tarixi va an'analari bilan tanishtirishdir. Bu erda madaniy ma'lumotlarning tashuvchisi, nutq tasviri va ekspressivligini beruvchi pretsedent nomlarga muhim rol beriladi. Bunday bilimlar rus madaniyatiga chuqur kirib borishga, milliy mentalitetni tushunishga va o'rganilayotgan tilni takomillashtirishga yordam beradi.

Adabiyot:

1. Gudkov D.B. Madaniyatlararo muloqot nazariyasi va amaliyoti. M.: Gnosis, 2003. 286 b.
2. Krasnyx V.V. "Begona odamlar" orasida "bizniki": afsona yoki haqiqat. M.: ITDGK "Gnosis", 2003. 375 b.
3. Krasnyx V.V. Etnopsixolingvistika va lingvokulturologiya. M.: ITDGK "Gnosis", 2002. 254 b.
4. Ushakova E.B. Lingvokulturologiyada pretsedent nom fenomeni va rus tilini chet tili sifatida o'qitish aspekti // Moskva davlat universiteti axborotnomasi. 2014. No 2. 16 b.
5. a